

Loredana Florentina CĂTĂRĂU

Evaluarea impactului migrației părinților asupra comportamentului infracțional al copiilor rămași acasă

COLECȚIA
DEZVOLTARE
SOCIALĂ

Loredana Florentina CĂTĂRĂU

**EVALUAREA IMPACTULUI
MIGRAȚIEI PĂRINȚILOR
ASUPRA COMPORTAMENTULUI
INFRAȚIONAL AL COPIILOR
RĂMAȘI ACASĂ**

LUMEN, 2019

EVALUAREA IMPACTULUI MIGRAȚIEI PĂRINȚILOR
ASUPRA COMPORTAMENTULUI INFRAȚIONAL AL
COPIILOR RĂMAȘI ACASĂ
Loredana Florentina CĂTĂRĂU

Copyright Editura Lumen, 2019
Iași, Țepeș Vodă, nr.2

Editura Lumen este acreditată CNCIS

edituralumen@gmail.com
prlumen@gmail.com
www.edituralumen.ro
www.librariavirtuala.com

Redactor: Roxana Demetra STRATULAT
Design copertă: Roxana Demetra STRATULAT

Reproducerea oricărei părți din prezentul volum prin fotocopiere, scanare, multiplicare neautorizată, indiferent de mediul de transmitere, este interzisă.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CĂTĂRĂU, LOREDANA FLORENTINA

**Evaluarea impactului migrației părinților asupra
comportamentului infracțional al copiilor rămași / Loredana**

Florentina Cătărău. - Iași : Lumen, 2019

ISBN 978-973-166-549-8

Loredana Florentina CĂTĂRĂU

**Evaluarea impactului migrației
părinților asupra comportamentului
infracțional al copiilor rămași acasă**

LUMEN, 2019

**Pagin 1 sat
goal inten ionat**

Cuprins

MULȚUMIRI	9
ABSTRACT	11
GLOSAR	15
INTRODUCERE	17
AUTOINTERVIU	25
CAP. I. FAMILIA TRANSNAȚIONALĂ ȘI STRATEGII DE ÎNGRIJIRE A COPIILOR RĂMAȘI ACASĂ	33
1. FAMILIA ÎN ARIA SOCIALĂ A VIEȚII TRANSNAȚIONALE.	
ASPECTE GENERALE.....	34
1.1. Aspecte conceptuale.....	34
1.2. Migrația ca resursă dincolo de frontierele țării.....	43
1.3. Implicațiile legăturii de atașament în cadrul familiilor transnaționale	45
1.4. Strategii de coping adoptate de minori ca urmare a migrației părinților.....	48
1.5. Dimensiuni ale vieții transnaționale	52
2. STRATEGII DE OCROTIRE PRIN PRISMA CIRCULAȚIEI TRANSNAȚIONALE	53
2.1. Tipuri de sprijin transnațional	54
2.2. Aranjamente de îngrijire.....	57
2.3. Comunități virtuale și remitențe în sfera familiilor transnaționale	60
2.4. Factori care au impact asupra capacității și obligațiilor de îngrijire.....	69
CONCLUZII.....	72
BIBLIOGRAFIE	73

CAP. II. MĂSURI LEGISLATIVE REGLEMENTATE LA NIVEL NAȚIONAL PENTRU PROTECȚIA MINORILOR CARE AU SĂVÂRȘIT FAPTE PENALE ȘI AU PĂRINȚII PLECAȚI ÎN STRĂINĂTATE.....81

1. ROLUL MĂSURILOR LEGISLATIVE REGLEMENTATE DE ROMÂNIA PENTRU SPRIJINIREA COPILOR CARE SE AFLĂ LA DISTANȚĂ DE PĂRINȚI.....	82
1.1. Obligațiile părintești de îngrijire conform cadrului legislativ din România.....	82
1.2. Delegarea temporară a autorității părintești pe perioada migrației.....	86
1.3. Comportament infracțional al minorilor în contextul migrației părinților.....	90
2. MODELE EXPLICATIVE ALE COMPORTAMENTELOR ANTISOCIALE LA MINORI ȘI MĂSURI DE SANCȚIONARE ȘI PROTECȚIE	92
2.1. Delincvența din perspectiva sociologică.....	93
2.2. Teorii ale infracționalității juvenile	94
2.3. Factori favorizanți ai comportamentului antisocial ..	99
2.4. Impactul măsurilor legislative asupra minorilor aflați în libertate sau privați de libertate	103
CONCLUZII.....	109
BIBLIOGRAFIE	110

CAP. III. METODOLOGIA CERCETĂRII ȘI CONSIDERAȚII ETICE ÎN EVALUAREA REALITĂȚII CARE CONDUCE LA ADOPTAREA COMPORTAMENTULUI INFRAȚIONAL AL MINORILOR PROVENIȚI DIN FAMILII TRANȘNAȚIONALE . 115

1. CADRUL METODOLOGIC AL CERCETĂRII.....	116
1.1 Scopul și obiectivele lucrării doctorale	117
1.2 Descrierea cercetării. Cercetarea de tip calitativ	119
1.3. Demers metodologic	121

1.4. Universul cercetării	124
2. METODELE, TEHNICI ȘI INSTRUMENTE FOLOSITE PRIVIND CULEGEREA INFORMAȚIILOR	130
2.1. Interviu semi-structurat.....	130
2.2. Observația participativă	139
2.3. Focus grupul.....	141
2.4. Studiul de caz.....	146
3. CONSIDERAȚII ETICE ALE CERCETĂRII SOCIOLOGICE	150
3.1. Etica în protejarea drepturilor copiilor care au părinți plecați în străinătate.....	152
3.2. Etica în cercetare în cadrul instituțiilor care aplică o măsură privativă sau neprivativă de libertate minorilor care au săvârșit fapte penale.....	160
3.3. Etica în raport cu intervierea părinților.....	163
4. TEME ABORDATE PENTRU ANALIZA ȘI INTERPRETAREA DATELOR.....	168
CONCLUZII.....	169
BIBLIOGRAFIE	170
 CAP. IV. DIMENSIUNI ALE VIEȚII TRANȘNAȚIONALE PRIN PRISMA ANALIZEI COMPORTAMENTULUI ANTISOCIAL AL COPILOR RĂMAȘI ACASĂ	
1. ANALIZA DATELOR. GENERALITĂȚI.....	176
2. PRACTICI PARENTALE DE ÎNGRIJIRE TRANȘNAȚIONALĂ ÎN CAZUL COPILOR RĂMAȘI ÎN ȚARA DE ORIGINE ÎN URMA MIGRAȚIEI PĂRINȚILOR.....	178
2.1. Structura analizei.....	178
2.2. Raportul relațional copii-părinți înainte de mobilitatea părinților	179
2.3. Evoluția relației de îngrijire după migrația părinților	195

2.4. Demersul relațiilor de sprijin al copiilor în raport cu persoana responsabilă de ocrotire din țara de origine....	207
2.5. Schimbări comportamentale ale minorilor după deplasarea părinților în străinătate	212
3. LEGĂTURA DINTRE MIGRAȚIA PĂRINȚILOR ȘI COMPORTAMENTUL INFRAȚIONAL AL MINORILOR CARE AU PĂRINȚII PLECAȚI ÎN STRĂINĂTATE ȘI IMPLICAȚII DE REABILITARE.....	216
3.1. Structura analizei	217
3.2. Factorii care determină adoptarea unui comportament antisocial	218
3.3. Analiza relației dintre părinți și copii în urma săvârșirii faptei penale de către minorii rămași acasă.....	227
3.4. Impactul sprijinului părintesc în reabilitarea comportamentului antisocial	232
4. STRATEGII DE COPING ADOPTATE DE MINORII RĂMAȘI ACASĂ ÎN CONTEXTUL MIGRAȚIEI PĂRINȚILOR	238
4.1. Structura analizei.....	238
4.2. Studii de caz relevante	239
CONCLUZII.....	291
CONCLUZIILE LUCRĂRII	295
BIBLIOGRAFIE GENERALĂ.....	311
ANEXE	325

MULȚUMIRI

În încheierea acestui demers științific, aș dori să aduc alese mulțumiri tuturor celor care m-au sprijinit și încurajat, celor care m-au călăuzit pe tot parcursul realizării acestei lucrări.

Adresez sincere mulțumiri, în special, coordonatoarei științifice, doamna **Prof. Univ. Dr. Doina Balahur**, pentru profesionalism, îndrumare, perseverență prin exemplul propriu și răbdarea colaborării în conceperea și finalizarea acestei lucrări, cât și pentru preocuparea constantă manifestată pe tot parcursul perioadei de elaborare a tezei.

Mulțumesc doamnei **Prof. Dr. Shirley Martin**, pentru coordonarea și îndrumarea oferită pe tot parcursul stagiului transnațional de cercetare și documentare, realizat în cadrul Universității College Cork, Irlanda.

Mulțumesc în egală măsură **Prof. Univ. Dr. Conțiu Tiberiu Șoitu**, **Prof. Univ. Dr. Nicu Gavriluță** și doamnei **Conf. Univ. Dr. Nina Mihalache**, pentru îndrumările și observațiile făcute în cadrul prezentărilor de referate. De asemenea, mulțumesc tuturor cadrelor didactice din cadrul Facultății de Filosofie și Științe Social-Politice, pentru competență și profesionalism.

Cuvinte de mulțumire aduc și specialiștilor din cadrul Direcției Generale pentru Protecția Copilului din Iași, Serviciului de Probațiune din Iași, Penitenciarului pentru Minori și Tineri din Tichilești, Centrului rezidențial din Târgu Frumos, precum și profesorilor din cadrul Școlii Gimnaziale „Ion Neculce” din Iași, totodată și copiilor, părinților, participanți la cercetare, pentru implicare, suport, seriozitate, pentru tot timpul oferit, pentru informațiile prețioase puse la dispoziție.

Adresez mulțumiri sincere familiei mele: bunici, mătuși, unchi, verișori, precum și părintelui meu duhovnic, prietenilor mei, colegilor, care m-au încurajat necondiționat și au avut încredere în mine. Nu în ultimul rând doresc să mulțumesc în mod deosebit părinților mei, pentru sprijinul necondiționat, suportul moral și spiritual, pentru înțelegere, răbdare, afecțiune, sprijin financiar, ajutându-mă să finalizez lucrarea de doctorat.

ABSTRACT

Fenomenul migrației influențează atât relațiile fizice, cât și cele emoționale între membrii familiei. În mod evident, mobilitatea părinților produce o redistribuire a raporturilor copii – părinți, și în mod cert dezechilibre în comportamentul ulterior al copiilor. Aceste dezechilibre produc multiple forme de manifestare comportamentală. Pe acest fond, teza de doctorat cu titlul „*Evaluarea impactului migrației părinților asupra comportamentului infracțional al copiilor rămași acasă*” are în vedere cazul minorilor care deprind un comportament delinvent, intrând în conflict cu legea penală.

În realizarea lucrării am pornit de la studii și cercetări recente din domeniul sociologiei și criminologiei, scrise de autori precum: Hochschild, Parreñas, Newburn, Baldassar, Yeates, Merla, Dreby, Hirschi, Mazzucato.

Scopul lucrării de doctorat a vizat: *Analiza deteriorării relațiilor intra-familiale în cadrul familiilor transnaționale și identificarea modului în care această realitate conduce la adoptarea comportamentului infracțional al minorilor rămași acasă*. Pentru realizarea scopului propus, au fost urmărite o serie de obiective, care au conferit o aprofundare a subiectului. Obiectivele se rezumă la: *Identificarea practicilor parentale de îngrijire adoptate de părinții plecați la muncă în străinătate pentru ocrotirea minorilor rămași acasă; Evaluarea relațiilor de sprijin al copiilor din familii transnaționale în raport cu persoana responsabilă de îngrijire din țara de origine; Analiza legăturii dintre migrația părinților și infracționalitatea copiilor în cadrul familiilor transnaționale; Analiza strategiilor de coping folosite de minorii rămași acasă, ca urmare a migrației părinților*.

Îndeplinirea scopului propus și implicit atingerea obiectivelor cercetării, presupune implementarea unui tip de cercetare care să permită desfășurarea demersului doctoral. Pentru obținerea informațiilor relevante atingerii scopului, cel mai

potrivit demers este prin folosirea metodei calitative. Totalitatea demersului doctoral s-a desfășurat urmărind abordarea *cercetării calitative*. Am optat pentru folosirea a patru metode calitative de culegere a datelor: *interviul semi-structurat de tip față în față și telefonic, observația participativă, focus grupul de tip față în față și studiul de caz*.

Cercetarea s-a desfășurat etapizat. **În primă fază** au fost adunate informații pe baza interviului semi-structurat aplicat părinților emigranți în Irlanda, orașul Cork. **În a doua fază** am adunat informații pe baza interviului semi-structurat și a observației participative din cadrul Modulului de reabilitare comportamentală (MRC) din Târgu Frumos, din cadrul Serviciului rezidențial pentru copilul care a săvârșit fapte penale și nu răspunde penal (SRSCD) din Târgu Frumos, din cadrul Centrului de Detenție Tichilești-Brăila, din cadrul Serviciului de Probațiune din Iași și din cadrul Școlii Gimnaziale „Ion Neculce” din Iași, care are program de tip „A doua șansă”. Interviurile au fost aplicate în funcție de acordul de participare, în primă fază minorilor, apoi specialiștilor și ulterior părinților. **În a treia etapă** s-a realizat un focus-grup în cadrul DGASPC- Iași, unde au participat copii care nu aveau limita răspunderii penale și aveau de urmat o măsură de sancțiune neprivativă de libertate (supravegherea specializată). În ultimă instanță, după colectarea datelor din cadrul instituțiilor amintite mai sus, s-a făcut o evaluare a acestora, selectându-se cele mai reprezentative cazuri și ulterior parcurgerea demersurilor pentru realizarea studiilor de caz.

Lucrarea a fost structurată pe patru capitole, urmărindu-se în permanență analiza relației transnaționale de ocrotire și impactul acestui raport asupra delincvenței juvenile. *În cadrul primului capitol* au fost evidențiate cele mai importante strategii de ocrotire prin prisma circulației transnaționale, conturându-se totodată factorii care au impact asupra capacității și obligațiilor de îngrijire. *Al doilea capitol* a constatat în expunerea informațiilor cu privire la ocrotirea oferită minorilor

la nivel național analizând măsurile legislative; de asemenea, a adus argumente sociologice prin explicarea atitudinilor delincvente, dezvoltând teoriile criminologice. În final sunt punctate măsurile de protecție și sancționare folosite în cadrul copiilor care au intrat în conflict cu legea penală. *Cel de-al treilea capitol* al lucrării se axează pe descrierea cercetării (scopul, obiectivele, grupul țintă, locul cercetării), metodele de cercetare utilizate în studiul efectuat, inclusiv modalitățile de colectare a datelor (ghidul de interviu semi-structurat, ghidul de observație, ghidul de focus grup). Totodată prezintă și partea de etică a cercetării, detaliind respectarea principiilor etice în raport cu intervievarea minorilor, specialiștilor și părinților. În final, sunt detaliate date generale cu privire la analiza informațiilor obținute. *Ultimul capitol* este destinat analizei datelor, urmărindu-se în permanență analiza relațiilor intra-familiale din cadrul familiilor transnaționale și a modului în care aceste relații conduce la delincvența juvenilă. La finalul acestui capitol sunt prezentate concluziile lucrării, limitele și recomandările.

Realizarea tezei de doctorat este o modalitate de aprofundare a elementelor care țin de viața familiilor transnaționale. Debutează cu o prezentare generală a dimensiunii familiei transnaționale și se finalizează cu *rezultatelor cercetării* care au transpus elemente specifice prin care se identifică maniera de deteriorare a relației copil-părinte plecat și felul în care această realitate conduce la adoptarea comportamentului infracțional al minorilor rămași acasă.

Pagin 1 sat goal inten ionat

GLOSAR

Migrație: „procesul care are loc atunci când oamenii se deplasează într-o altă țară singuri sau cu alți membri ai familiei” (Phoenix, Bauer, 2012: 491).

Familie: „grup de persoane legate prin relații de rudenie care poate fi format din cupluri căsătorite legal sau în uniune consensuală, un adult cu unul ori mai mulți copii sub 18 ani, doi adulți cu unul sau mai mulți copii sub 18 ani, unde adulții pot fi părinți naturali, alte rude ori alte persoane care au în îngrijire copii” (Hotărârea 691/ 2015, Art. 2).

Copil: „persoana care nu a împlinit vârsta de 18 ani și nici nu a dobândit capacitatea deplină de exercițiu, potrivit legii” (Legea 272/ actualizată 2016, Art. 4).

Familie transnațională: „familii care trăiesc de cele mai multe ori separate, dar stau împreună și creează un sentiment de colectivitate și unitate, un sentiment de familie, chiar și peste granițele naționale” (Bryceson, Vuorela, 2002:18).

Îngrijire: „element esențial în menținerea relațiilor familiale în contextul distanței, prin sprijin financiar (sub forma de trimitere a banilor și obiectelor), suport practic (schimb de consiliere, activități de asistență de zi cu zi), sprijin emoțional, transferul îngrijirii către persoane apropiate” (Merla, 2014:90).

Strategii de ocrotire: „schimburi reciproce multidirecționale și asimetrice de îngrijire care fluctuează parcursul vieții în cadrul rețelelor transnaționale în contextul economic, cultural și social atât în societățile de plecare cât și în cele de sosire ” (Baldassar, Merla , 2014: 22).

Aranjamente de îngrijire: „persoanele responsabile de ocrotire cu care rămân copiii în țara de origine” (Baldassar, Merla, 2014: 25).

Remitențe: „acele modalități de susținere economică a membrilor rămași în țara de origine din partea celor care migrează, fiind sinonime cu sintagma transferul de sume bănești de pe un teritoriu pe altul. Sunt văzute de către familiile transnaționale ca fiind «moneda de contact dincolo de frontiere»” (Haagsman, Mazzucato, 2014: 1680).

Comportament delinvent: „un mod de a săvârși infracțiuni și în modul acesta de a intra în conflict cu legea penală” (Bankole, Adelino, 2014: 62).

Infracțiune: „fapta prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție, nejustificată și imputabilă persoanei care a săvârșit-o” (Cod Penal, 2014, Art. 15).

Copingul: desemnează un „efort cognitiv și comportamental de a reduce, stăpâni sau tolera solicitările interne sau externe care depășesc resursele personale” (Lazarus, Folkman, 1984 : 141).

Continuarea acestui volum o puteți lectura achiziționând volumul de pe

www.editalumen.ro

www.lumenpublishing.com

sau din librăriile noastre partenere.

Loredana Florentina CĂTĂRĂU este cadru didactic asociat la Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice, Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași. De asemenea, profesează ca și expert motivațional și asistent social. A obținut licența în cadrul Facultății de Filosofie și Științe Social Politice, specializarea asistență socială (2012), urmează studii postuniversitare de tip masterat, specializarea „Probațiune, mediere și asistența socială a victimelor infracțiunilor” (2014). În anul 2018 a obținut titlul .

de doctor în sociologie. Desfășoară seminarii în cadrul programelor de licență: Asistența socială a persoanelor deviate, Asistența socială a familiei și copilului, Prevenire și recuperare la persoanele dependente de substanțe, Asistența socială a persoanelor vârstnice, Coordonează activități de practică. În calitate de autor a publicat articole științifice, dintre care amintim: Familia transnațională în context European (2015), Îngrijirea transnațională a minorilor rămași „singuri acasă” (2015), The impact of parents' migration on children left behind (2015), Comunități virtuale în sfera familiilor transnaționale (2016), National identities and acculturation in the process of migration (2016)

“ Fenomenul migrației influențează atât relațiile fizice, cât și cele emoționale între membrii familiei. În mod evident, mobilitatea părinților produce o redistribuire a raporturilor copii – părinți, și în mod cert dezechilibre în comportamentul ulterior al copiilor. Aceste dezechilibre produc multiple forme de manifestare comportamentală. Pe acest fond, teza de doctorat cu titlul „Evaluarea impactului migrației părinților asupra comportamentului infracțional al copiilor rămași acasă” are în vedere cazul minorilor care deprind un comportament delincent, intrând în conflict cu legea penală.

În realizarea lucrării am pornit de la studii și cercetări recente din domeniul sociologiei și criminologiei, scrise de autori precum: Hochschild, Parreñas, Newburn, Baldassar, Yeates, Merla, Dreby, Hirschi, Mazzucato. ”

Autoarea

